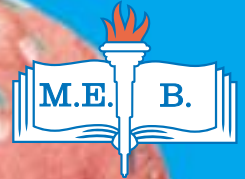

Kız Çocuklarına Eğitimde Daha Fazla Olanak Sağlamak İçin

*Geçtiđimiz Onyilda
Öđrendiklerimiz*

Uluslararası Araştırma
Konsorsiyumu Enstitüsü
Kız Çocukların Eğitimi

Milli Eğitim Bakanlığı

Her Çocuk İçin
Sağlık, Eğitim, Eřitlik, Koruma
İNSANLIğIN GELİŐMESİ

unicef

İçindekiler ve Sorumlular

Kız Çocukların Okula Yönlendirilmeleri ve Okula Devamlarının Sağlanması	3
Bakanlıkların ve Siyasi Liderlerin yapabilecekleri ...	4
Din Görevlilerinin yapabilecekleri ...	5
İş Çevrelerinin yapabilecekleri ...	6
Toplulukların yapabilecekleri ...	7
Sivil Toplum Kuruluşları'nın yapabilecekleri ...	7
Medyanın yapabilecekleri ...	8
Tanınmış Kişilerin yapabilecekleri ...	8
Okulların yapabilecekleri ...	9
Öğretmenlerin yapabilecekleri ...	9
Anne-Babaların yapabilecekleri ...	10
Kız Çocukların yapabilecekleri ...	10
Kaynakça	11
Bağlantı Kişisi	11

Bu yayının orijinali İngilizce olarak, Uluslararası Araştırma Konsorsiyumu Enstitüsü tarafından #HNE-5848-C-00-6046-00 Anlaşması altında hazırlanmıştır, The Girls' and Women's Education Activity, United States Agency for International Development (USAID), Office of Women in Development, Bureau for Global Programs, Field Support and Research. Daha fazla bilgi için, bakınız *Bağlantı Kişisi*.

Türkçe baskısı UNICEF Türkiye, 2003, tarafından yayınlanmıştır.
Birlik Mahallesi, 2. Cadde, No 11, 06610 Çankaya, Ankara, Türkiye

Telefon: +90 (0)312 454 1000 **Faks:** +90 (0)312 496 1461
www.unicef.org/turkey

Çeviri © 2003, telif hakları UNICEF'e aittir
Fotoğraf © 2003, telif hakları Mustafa Ertekin'e aittir. Tasarım *Mullan'lar*

Kız Çocukların Okula Yönlendirilmeleri ve Okula Devamlarının Sağlanması

Kız çocukların temel eğitimlerini aldıkları okul ortamını belirleyen pek çok etmen vardır. Hükümetlerin politikaları ve uygulamaları, mevcut okul sistemi, çocuğun içinde bulunduğu çevredeki uygulamalar, dinsel inançlar, kültürel tutumlar ve davranışlar bu etmenler arasındadır. Kız çocukların aldıkları eğitimin türünü (ya da hiç eğitim alamamalarını) belirleyenler arasında, politikacılar, toplum liderleri, din adamları, iş çevreleri, medya, öğretmenler, anne-babalar ve kız çocukların kendileri yer alır. Bu kişiler, kız çocukların okula yönlendirilmeleri ve okula devamlarının sağlanması için, hangi alanlara ne kadar zaman ve kaynak ayrılması gerektiğini belirler. Bir yandan kız çocukların eğitime katılımını engelleyen etmenleri yok etmek, diğer yandan eğitimin başarılı biçimde tamamlanmasına katkıda bulunan diğer etmenleri güçlendirmek de bu kişiler aracılığıyla olmaktadır.

Kız çocukların okula yönlendirilmeleri:

- kız çocukların eğitiminden yana ulusal politikaların olmasını;
- okullarda bu amaca uygun tesislerin kurulmasını ve hizmetlerin sağlanmasını;
- eğitimin altından kalkılabilir bir maliyette gerçekleşmesini gerektirir.

Kız çocukların okula devamlarının sağlanması ise:

- kız çocukların okula/yaşama katılmalarını ve bu amaçla ellerinden geleni yapmaya özendirilen bir toplumu;
- okullarda verilen eğitimin, kız çocuklarının yaşamları açısından anlamlı olmasını;
- kız çocukların öğrenim sürecine tam olarak katılmalarını gerektirir.

Gerek kamuda gerekse özel sektörde, kız çocuklarını okula yönlendiren ve okula devamlarını sağlayan başarılı birçok yol geliştirilmiştir. Elinizdeki bu kitapçık, çeşitli kesimlerin son on yıl içinde, eğitim alanında uyguladıkları stratejileri ve uygulamalardan çıkardıkları dersleri paylaşmak amacıyla hazırlanmıştır. Söz konusu stratejiler, ulusal ve uluslararası deneyimlerden çıkmıştır. Kız çocukların eğitimiyle ilgili sorunları tümüyle çözecek tek bir yaklaşım olamaz. Bunun yerine, aynı anda, aynı doğrultuda kullanılan ve işe yarayan mücadele örneklerinden oluşan bir paket oluşturmak gerekmektedir. Ülkeler, bu deneyim birikiminden gerekli dersleri çıkararak, bunları kendi kültürel koşullarına uyarlayıp, uygulayabilirler.

Bakanlıkların ve Siyasi Liderlerin yapabilecekleri ...

- Eğitimin doğrudan ve dolaylı maliyetinin azaltılması;
- Kız çocuklarının eğitimi açısından yararlı politikaların geliştirilmesi, çocukların, okul dışında fazla zaman harcamadan derslerini öğrenmelerinin sağlanması; kız çocukların, okulda ve okul yolunda güvenliğini sağlayacak politikalar geliştirilmesi; okula başlama yaşının, kız çocukların ergenliğe ulaşmasından önce okulu bitirmesini sağlayacak biçimde belirlenmesi; kız çocuklarına ödünç ders kitapları sağlanması;
- Temel eğitimi destekleyecek ve bu eğitime gerekli kaynakları tahsis edecek politikalara öncelik tanınması;
- Daha çok yerde okul açılması ve yeterli eğitim hizmeti alamayan yöreleri belirlemek amacıyla okul haritalarının çıkarılması;
- Gerekliğinde ikili öğretime ve birleştirilmiş sınıf uygulamasına başvurulması;
- Sınıf tekrarı ve sınıf geçme ile ilgili uygulamaların belirlenmesi;
- Kırsal yörelerde kadın öğretmen istihdamına yönelik politikalar geliştirilmesi ve bu yörelerde kadın öğretmen istihdamının desteklenmesi ve özendirilmesi;
- Ders yılının, öğrencilerin zorunlu gereksinmelerine göre esnek bir takvime bağlanması;
- Anne–babaların kız çocuklarını ya da vesayetleri altında bulunan kızları okula göndermelerini özendirecek vergi kolaylıkları sağlanması;
- Toplum kız çocukların eğitiminin yararları konusunda bilgilendirecek ve bu arada kız çocukların hepsinin neden okula gönderilmedikleri konusunda daha fazla bilgi sağlayacak kampanyalar düzenlenmesi;
- Ders programlarının gözden geçirilmesi ve kız çocukların eğitimi açısından daha işlevsel hale getirilmesi;
- Fen bilgisi, matematik ve teknoloji alanlarındaki ders programlarına öncelik tanınarak kızların öğrenim sürecine daha etkin biçimde katılmalarının sağlanması;
- Ders kitaplarının gözden geçirilerek, kadınlar ve kızlarla ilgili olumsuz imaj yaratan ve kalıpyargılar içeren bölümlerin değiştirilmesi;
- Özel olarak kız çocukların katılabilecekleri okul etkinliklerinin düzenlenmesi, kadınların ve kızların topluma katkılarına ilişkin olumlu örneklerin vurgulanması,
- Öğrenim materyalleri için daha fazla kaynak ayrılması,
- Bakanlık ve okul personeli için toplumsal cinsiyet konusunda duyarlılaştırma çalışmaları yapılması;
- Rol modeli ve rehberlik modellerinin geliştirilmesi;

- Başta kız çocuklar olmak üzere okullardaki öğrencilerin sağlığını güvence altına alacak, bakanlıklar ve sektörler arası çalışmalar yapılması;
- Toplum öğrenme merkezleri, 'ikinci fırsat okullar', akşam sınıfları vb. gibi, pek çok kız çocuğun eğitim gereksinimlerini karşılayacak alternatif öğrenim programlarının devreye sokulması;
- Kız çocukların sınıf deneyimleri konusunda daha fazla bilgi edinmek amacıyla okul düzeyinde araştırmalara süreklilik kazandırılması.

Din Görevlilerinin yapabilecekleri ...

- Din öğretilerinin kız çocukların eğitimini desteklediğine ilişkin örneklerin halka yaygın biçimde tanıtılması;
- Kız çocuklarının eğitimini destekleyecek yolların, toplum temelli tartışılması ve bu yönde planlama kurulları oluşturulması;
- Farklı dinsel inanca sahip liderleri ve grupları bir araya getirip; kız çocukların eğitimi, bu eğitimde dinin oynayabileceği rol, vb. hakkında tartışacak ortamlar yaratılması ve bu tartışmalarda yer alınması;
- Kız çocukları evde çocuk bakma sorumluluğundan kurtaracak, toplum desteğini alan, çocuk bakım programlarının geliştirilmesi;
- Anne-babalar için kız çocukların eğitime özendirilmesini amaçlayan eğitim programları geliştirilmesi;
- Kız çocukların okullarına daha rahat ve güven içinde ulaşabilmeleri için yolların bakımını sağlayacak, toplum temelli çalışmalar yapılması;
- Okullarda tuvaletler ve kız çocukların rahatlığını sağlayacak diğer tesislerin yapımı için toplum temelli işbirliği yapılması;
- Kız çocukların eğitimini savunan yazı dizileri hazırlanması;
- Konferanslarda, dinsel konularla ilgili sempozyumlarda, toplantılarda ve çeşitli forumlarda, katılımcıların önünde kız çocukların eğitiminin açıkça desteklenmesi;
- Radyo ve televizyon kanallarında kız çocukların eğitimini destekleyen programlar hazırlanması.

İş Çevrelerinin yapabilecekleri ...

- Kız çocuklarının okula daha rahat erişebilmelerini, eğitime katılabilmelerini ve bu katılımı sürdürebilmelerini desteklemek amacıyla okul düzeyinde yapılacak yarışmaların sponsorluğunun üstlenilmesi;
- Toplum temelli/ Toplumsal çevrenin desteğiyle, çocuk bakım programları geliştirilmesi;
- Kız çocukların okula giderken kullandıkları yolların iyileştirilmesini sağlayacak toplum temelli bakım-onarım programları geliştirilmesi;
- Okullarda tuvalet ve diğer altyapı olanaklarının iyileştirilmesi;
- Anne-babaların kız çocuklarının eğitimini nasıl destekleyebileceklerine ilişkin toplum temelli programların sponsorluğunun üstlenilmesi;
- Okullara ders kitapları, spor malzemeleri, alıştırma kitapları, kalem ve diğer malzemeleri temin etmeye yönelik programlar geliştirilmesi;
- Kız çocuklara eğitim amacıyla burslar verilmesi;
- Kız çocukların eğitimindeki amacı ve vizyonu ifade eden sloganların (Örneğin, *Teker teker de olsa, sonuçta hepsine ulaşacağız*, gibi) yaygınlaştırılması (ilan tahtaları, gazete ilanları vb.) ile ilgili masrafların karşılanması;
- İşyerlerinde çalışanların ve yöneticilerin, kız çocukların eğitimini yaygınlaştırmaya yönelik çabalara katkıda bulunmalarının özendirilmesi;
- Ders programlarında, eğitimde ve öğretimde iyileştirmeler yapılması için bakanlıklarla ve okullarla işbirliği halinde çalışacak uzmanların istihdam edilmesi;
- Firmalara ait ticari taşıtlara "... kız çocukların eğitimini desteklemektedir" türü sloganlar yerleştirilmesi;
- Kız çocukların eğitimi için kaynak sağlamak üzere satışa çıkartılacak 'kupon'ların sponsorluğunun üstlenilmesi (Örneğin ticari firmalar, bu kuponları alan müşterilerine indirim uygulayabilirler);
- İşgücünden tasarruf sağlayan yöntemlerin, topluluk düzeyinde geliştirilmesine yardım edilmesi.

Toplulukların yapabilecekleri ...

- Kız çocuklarının, evde küçük kardeşlerine bakma yükümlülüğünden kurtarılması amacıyla, toplum temelli çocuk bakım programları geliştirilmesi;
- Çocukların okula giderken geçtikleri yolların, güvenli ve bakımlı olmasının sağlanması;
- Küçük çocuklar okula giderken yanlarına nezaretçi verilmesi;
- Başta kızlar olmak üzere, okul çağındaki çocukların neden okula gitmediklerini belirlemek üzere, katılımcı araştırmaların yürütülmesi ve bu konudaki engelleri aşmak için çeşitli girişimlerin önerilmesi;
- Kız çocuklarına zaman yaratmak üzere, işgücünden tasarruf sağlayacak yöntemler geliştirilmesi;
- Okulların kız çocuklar için güvenli yerler olmasının sağlanması;
- Okullarda yeterli miktarda ve sağlık kurallarına uygun tuvalet bulunmasının sağlanması;
- Okul çağındaki kız çocukların belirlenebilmesi için nüfus kayıt uygulamalarının geliştirilmesi.

Sivil Toplum Kuruluşları'nın yapabilecekleri ...

- Toplumun kız çocukların eğitiminin sağlayacağı yararlar konusunda bilgilendirmek ve kız çocukların neden okula gitmedikleri konusunda daha fazla bilgi edinmek amacıyla, topluma dönük kampanyalar yürütülmesi,
- Rol modeli ve rehberlik programlarının geliştirilmesi,
- Toplum öğrenme merkezleri, 'ikinci fırsat okullar', akşam sınıfları vb. gibi, pek çok kız çocuğun eğitim gereksinimlerini karşılayacak alternatif öğrenim programlarının faaliyete geçirilmesi,
- Başta kızlar olmak üzere, okul çağındaki çocukların neden okula gitmediklerini belirlemek üzere, katılımcı araştırmalar yürütülmesi ve bu konudaki engelleri aşmak için çeşitli girişimlerin önerilmesi,
- Kız çocuklarına zaman yaratmak üzere işgücünden tasarruf sağlayacak yöntemler geliştirilmesi
- Kız çocukların eğitimindeki amaç ve vizyonu ifade eden sloganların (örneğin, "Azar azar da olsa, sonuçta uzun mesafe alacağız" gibi,) yaygınlaştırılması (ilan tahtaları, gazete ilanları vb.) ile ilgili masrafların karşılanması.

Medyanın yapabilecekleri ...

- Kız çocukların eğitiminin gerekliliğine ilişkin bilinç ve duyarlılık düzeyini yükseltecek radyo ve televizyon spotları hazırlanması ve bu konudaki sloganların, amacın ve vizyonun günlük yayınlar boyunca belirli aralıklarla yinelenmesi;
- Kız çocukların eğitim görmelerini engelleyen etmenlerle ilgili belgesel hazırlanması ve farklı kesimlerin (ana babalar, iş çevreleri ve siyasetçiler gibi) bu alanda ne tür katkıları olabileceğinin anlatılması;
- Kız çocukların eğitimiyle ilgili konuşma dizileri hazırlanması;
- Kırsal ve kentsel alanlarda kız çocukların eğitimi üzerinde odaklanan dizilerin hazırlanması ve her hafta kız çocukların karşılaştığı sorunlardan birinin (fazladan iş yükü, taciz, ayrımcılık, kalıpyargıya dayalı beklentiler gibi) ele alınarak tartışılması;
- Her gün/her hafta, bağışçuların açıklandığı ve ortak hedefin vurgulandığı yardım kampanyalarının sponsorluğunun üstlenilmesi;
- Çeşitli okulların kız çocukların eğitimi desteklemek amacıyla yaptıkları çalışmaları tanıtan haftalık programlar hazırlanması ve okul düzeyindeki girişimlerin geliştirilmesinde hızlandırıcı bir işlev üstlenilmesi.

Tanınmış Kişilerin yapabilecekleri ...

- Kız çocukların eğitimi için kaynak sağlamaya yönelik konserler düzenlenmesi,
- Medya'da kız çocuklarının eğitimi konu alan tanıtım-savunu programlarında, farklı kesimler adına (dernekler, kulüpler vb) sözcülük yapılması;
- Sanat eserlerinin açık artırma yoluyla satışından kız çocukların eğitimi için kaynak yaratılması;
- Kız çocuklarının eğitimi konu alan tanıtıcı spotlarda rol alınması;
- Okullara yapılacak ziyaretlerde rol modeli olarak görev üstlenilmesi.

Okulların yapabilecekleri ...

- Anne–babaların çocuk yetiştirme biçimlerine ilişkin programları desteklemek, bu arada okul kurullarının ve okul–aile birliklerinin oluşturulmasını özendirerek, okul–çevre ilişkilerinin güçlendirilmesi;
- Kız çocuklara yönelik uygunsuz davranışları önleyici yönetmeliklerin hazırlanması;
- Okullarda yeterli sayıda ve sağlık koşullarına uygun tuvalet bulunmasının sağlanması;
- Ders kitaplarının ve diğer okul malzemelerinin temininde kız çocukların erkeklerle eşit imkanlara sahip olmasının sağlanması;
- Okullarda öğrencilerin yapması beklenen işlerin, erkek ve kız çocuklara eşit olarak dağıtılması.

Öğretmenlerin yapabilecekleri ...

- Kız çocukların, sınıflardaki öğrenim etkinliklerine daha aktif biçimde katılmalarının özendirilmesi;
- Derslerde sorulara doğru yanıtlar veren kız öğrencilerin takdir edilmeleri ve desteklenmeleri;
- Kız ve erkek öğrencilerin birbirlerine karşı saygı duymalarını sağlayacak sınıf içi kurallar geliştirilmesi;
- Okullarda öğrencilerin yapması gereken işlerin, kız ve erkek çocuklara eşit biçimde dağıtılmasının sağlanması;
- Kız çocuklar için ders kitapları ve diğer eğitim materyallerinin temin edilmesi,
- Kız çocuklar için, derslerinde ve günlük yaşamda kendilerine yardımcı olacak, çalışma ve tartışma gruplarının oluşturulması;
- Kız çocuklara da erkek çocuklar kadar önderlik yapabilecekleri rollerin verilmesi;
- Çocukların yanlışlarını düzeltirken ya da onlara ceza verirken kişisel düşmanlık vb, yansıtıcı tutumlardan uzak durulması.

Anne–Babaların yapabilecekleri ...

- Kız çocuklara, evlerinde ödevlerini yapıp ders çalışabilecekleri zamanın tanınması ve mümkün olduğunda ödevlerine ve çalışmalarına yardımcı olunması;
- Evde çocukların yapması gereken işlerin, kız ve erkek çocuklara eşit biçimde dağıtılması;
- Kız ve erkek çocukların yeterince uyuyabilmelerinin sağlanması;
- Kız çocukların ev ödevlerine, her gün, yeterli ilginin gösterilmesi;
- Kız çocuklara gerekli okul malzemelerinin ve okul formalarının sağlanması;
- Çocukların sabah kahvaltısı ve öğle yemeklerinde yeterince ve iyi beslenmelerinin sağlanması.

Kız Çocukların yapabilecekleri ...

- Bir konuyu anlayamadıklarında ya da bir sorunun yanıtını bilemediklerinde öğretmenlerine sormak;
- Okula diğer çocuklarla birlikte gitmek;
- Ders kitaplarını eve getirmek ve evde çalışıp, ev ödevlerini yapacak zaman ayırmak,
- Başkalarıyla birlikte çalışma grupları oluşturmak.

Kaynakça

Herz et al (1991) *Letting Girls Learn: Promising Approaches in Primary and Secondary Education*. Washington, DC: World Bank.

King and Hill, (1993) *Women's Education in Developing Countries: Barriers, Benefits, and Policies*. Washington, DC: World Bank.

Tietjen (1991) *Educating Girls: Strategies to Increase Access, Persistence and Results*. Washington, DC: USAID.

Miske and Prouty (1997) *Schools are Places for Girls Too: An Environment of Validation*. Washington, DC: USAID.

Odaga and Heneveld (1995) *Girls and Schools in Sub-Saharan Africa: From Analysis to Action*. Washington, DC: World Bank.

Bağlantı Kişisi

Fatma Özdemir-Uluç,
UNICEF Türkiye,
Birlik Mahallesi, 2. Cadde, No 11, 06610 Çankaya, Ankara, Türkiye

Telefon: +90 (0)312 454 1000 **Faks:** +90 (0)312 496 1461 **Eposta:** fuluc@unicef.org

Director,
Girls' Education Activity, The Institute for International Research
1815 N. Fort Myer Drive, #600 Arlington, VA 22209, United States of America

Telefon: 703/527-5546 **Faks:** 703/516-6679 **Eposta:** girls_education@air-dc.org

Dr. Susie Clay,
USAID/G/WID, Room 3.08-042U RRB,
Washington, DC 20523-3801, United States of America

Telefon: 202/712-0954 **Faks:** 202/216-3173 **Eposta:** sclay@usaid.gov

Haydi Kızlar Okula! Milli Eğitim Bakanlığı ve UNICEF'in ilgili kurum ve kuruluşların ve kişilerin katılımı ile kız çocukların okullulaşma oranının en az olduğu elli ilde kaliteli temel eğitim aracılığıyla okullulaşma oranını artırarak 2005 yılına kadar ilköğretimde cinsiyet eşitliğini sağlamayı amaçlar.

Haydi Kızlar Okula! Kız Çocuklarının Okullulaşmasına Destek Kampanyası hakkında daha fazla bilgi için UNICEF Türkiye websitesini ziyaret ediniz.

UNICEF Türkiye
Birlik Mahallesi,
2. Cadde, No 11,
06610 Çankaya,
Ankara, Turkey

Telefon: +90 (0)312 454 1000

Faks: +90 (0)312 496 1461

www.unicef.org/turkey